

Service document funderend onderwijs coronavirus covid-19

VERSIE 27 NOVEMBER 2020

I. Inleiding

Het coronavirus covid-19 heeft grote impact op het funderend onderwijs. Scholen, leraren, leerlingen en ouders gaan met veel flexibiliteit en vindingrijkheid om met de situatie. Wij vinden het belangrijk om schoolbesturen en scholen daarbij te ondersteunen, door voortdurend een overzicht te geven van de laatste informatie. De huidige situatie leidt tot vragen rondom corona. In dit document geven we antwoord op deze vragen, gebaseerd op de bestaande wet- en regelgeving, inclusief de coronamaatregelen vanuit het kabinet en de RIVM-richtlijnen. Het is de bedoeling dat de scholen zich houden aan de richtlijnen in dit document. Echter, zoals ook al eerder gecommuniceerd, niemand is tot het onmogelijke gehouden.

AOb, AVS, CNV Onderwijs, FvOv, PO-Raad en VO-raad hebben protocollen opgesteld die een belangrijke rol vervullen om op een heldere wijze duiding en een praktische handreiking te geven aan de richtlijnen die gelden. Gezamenlijk wordt daarnaast regelmatig bezien of de maatregelen, aanwijzingen en tips geactualiseerd moeten worden. Het ministerie van OCW bundelt de laatste stand van zaken van de landelijke maatregelen voor het funderend onderwijs in dit servicedocument. *Het is nadrukkelijk geen vervanging maar een aanvulling op de diverse protocollen en richtlijnen* (p. 17 bevat het actuele overzicht aan protocollen). In het servicedocument wordt dan ook waar nodig naar diverse protocollen verwezen.

Het document is in zijn geheel gebaseerd op de situatie zoals die geldt op 27 november 2020. Mochten ontwikkelingen rondom de coronapandemie aanleiding geven tot aanpassingen, dan zullen die doorgevoerd worden in een nieuwe versie van het servicedocument. Het document kan rekenen op steun van de PO-Raad, VO-raad, MBO Raad, Sectorraad Praktijkonderwijs, Laks, AOb, CNV Onderwijs, FvOv, Lesco, AVS, Ouders & onderwijs en van de Inspectie van het Onderwijs (hierna: inspectie).

Uitgangspunten

- Alle scholen in het funderend onderwijs zijn in schooljaar 2020 – 2021 zoveel als mogelijk open, met inachtneming van de RIVM-richtlijnen.
- Om de impact op het onderwijs zo beperkt mogelijk te houden, worden maatregelen zoveel mogelijk lokaal genomen. Als het nodig is, neemt het kabinet landelijke maatregelen en zal het ministerie van OCW daar uitvoering aan geven.
- De schoolbesturen zijn, zoals altijd, verantwoordelijk voor de continuïteit en kwaliteit van het onderwijs en de wijze van organiseren. Scholen nemen - onder leiding van de schoolleider en met betrekken van de medezeggenschapsraad - zelf het voortouw om op de voor hen best passende manier invulling te geven aan het onderwijs binnen de geldende voorwaarden en kunnen zich verantwoorden over de keuzes die zij maken.
- Scholen werken samen met de kinderopvang (indien van toepassing), zeker als deze samen in een gebouw zitten.
- Dit document biedt daarvoor ruimte en biedt steun aan schoolbesturen en scholen om zich goed en (zoveel mogelijk) tijdig voor te bereiden op de ontwikkelingen die spelen, zodat het onderwijs zoveel mogelijk op een reguliere wijze doorgaat.
- Het ministerie van OCW en de sector volgen de ontwikkelingen rond het coronavirus, geven zo goed mogelijk helderheid, bieden besturen en scholen ruimte en sturen bij waar nodig.

- Het funderend onderwijs heeft een belangrijke functie in de toerusting van leerlingen. Daarbij zijn drie doeldomeinen te onderscheiden: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. Het is belangrijk om leerlingen ook in deze corona-tijd een brede basis mee te geven, waarbij de drie doeldomeinen in balans zijn. Leerlingen hebben deze brede basis nodig om zich goed te ontwikkelen en met voldoende bagage door te stromen.

Inhoudsopgave

I.	Inleiding	1
	Uitgangspunten	1
	Inhoudsopgave	2
II.	Veiligheid en gezondheid.....	3
	Op en rondom school	3
	<i>Algemene richtlijnen RIVM en protocollen</i>	3
	<i>Belang naleving protocollen</i>	4
	<i>Welke activiteiten kunnen wel/niet op school plaatsvinden</i>	4
	<i>Hygiëne</i>	4
	<i>Ventilatie en luchten</i>	5
	<i>Bewegingsonderwijs</i>	6
	<i>Wettelijke verplichting om mondneusmaskers te gebruiken in het voortgezet (speciaal) onderwijs</i>	6
	<i>Wat moet de school regelen bij ingang van de covid-19 wet voor mondneusmaskers?</i>	6
	Bij klachten/besmettingen	7
	<i>Quarantaine</i>	7
	<i>Testbeleid</i>	7
	<i>Tijdelijke prioriteit voor onderwijspersoneel bij coronatesten</i>	7
	<i>Wat te doen bij besmettingen/wat doet GGD</i>	7
	<i>Wanneer schoolsluiting</i>	8
	Andere maatregelen door de school	9
III.	Continuïteit en kwaliteit onderwijs.....	9
	Algemeen	9
	<i>Afstandsonderwijs</i>	9
	<i>Onderwijstijd</i>	11
	<i>Organisatorische uitdagingen</i>	11
	<i>Verzuim en leerplicht</i>	12
	Specifieke situaties	12
	<i>De eindtoets in het primair onderwijs (bao en s(b)o)</i>	12
	<i>Van primair onderwijs naar voortgezet onderwijs</i>	13
	<i>Eindexamen in het voortgezet onderwijs (inclusief vavo en staatsexamen)</i>	13
	<i>Centraal schriftelijk en praktisch examen (CSPE) wordt schoolexamen</i>	14
	<i>Aanpassen Programma van toetsing en afsluiting (PTA)</i>	14
	<i>Verruiming afdname- en aanlevertermijnen</i>	14
	<i>Praktijkgericht onderwijs in het vmbo, pro en vso</i>	15
	<i>Stages in praktijkonderwijs, voortgezet speciaal onderwijs en vmbo</i>	15

Vavo	17
IV. Relevante informatie	17
Algemeen	17
Primair onderwijs.....	17
Voortgezet onderwijs	17
Praktijkonderwijs en vmbo.....	17
Middelbaar beroepsonderwijs (MBO)	17
(voortgezet) speciaal onderwijs	17
Inspectie van het Onderwijs.....	18
Overig.....	18

II. Veiligheid en gezondheid

Op en rondom school

- Het schoolbestuur is verantwoordelijk voor de veiligheid op de scholen, de implementatie van de overheidsmaatregelen en het implementeren van de maatregelen op de eigen locaties. Bovendien is een bestuur verantwoordelijk voor de veiligheid van personeel op basis van de ARBO-wetgeving. Op de naleving van de verschillende wettelijke kaders op scholen zien de inspectie en de Inspectie SZW toe.
- Scholen zorgen voor goede afstemming met en waar nodig instemming van de medezeggenschapsraad (MR) van de school. Er is wettelijk vastgelegd waarover de MR om advies of instemming moet worden gevraagd. De MR heeft in ieder geval instemmingsrecht als het gaat om aanpassing van werktijden, taakbelasting van personeel en veiligheid en gezondheid in de school. In het algemeen geldt: neem de MR zo veel mogelijk mee in de gemaakte afwegingen.

Algemene richtlijnen RIVM en protocollen

- Op dit moment zijn de scholen in het primair en voortgezet onderwijs¹ geopend. Dat is verantwoord volgens de medische experts van het Outbreak Management Team (OMT) en komt overeen met het voornemen de scholen te ontzien. Het coronavirus verspreidt zich vooral onder volwassenen en van volwassen familieleden naar kinderen. Verspreiding van covid-19 onder kinderen of van kinderen naar volwassenen komt minder vaak voor. Het OMT geeft wel aan zich in bredere zin zorgen te maken over de overdracht bij adolescenten en jongeren in de bovenbouw. Besmettingen in deze groepen lijken vooral gerelateerd aan activiteiten direct rondom de scholen.
- Onderwijs is maatschappelijk van groot belang. Zo zijn de negatieve effecten van een (gedeeltelijke) sluiting groot: niet alleen met betrekking tot het oplopen van leerachterstanden, maar ook met betrekking tot het psychosociale welzijn van leerlingen en druk op ouders/verzorgers. Door het open houden van scholen kan het aantal besmettingen oplopen, maar dit weegt volgens het kabinet niet op tegen de negatieve gevolgen van (gedeeltelijke of volledige) sluiting.
- Eventuele (landelijke) overheidsmaatregelen zullen steeds zo beperkt mogelijk moeten zijn.
- Het RIVM heeft richtlijnen opgesteld waar ook scholen zich aan moeten houden om de verspreiding van het virus tegen te gaan. De protocollen van de sectoren vormen een vertaling van de RIVM-richtlijnen naar de specifieke situatie van de school en zijn in principe voldoende om het risico op verspreiding van het virus te minimaliseren. Het is daarom in principe niet nodig daarbovenop nog aanvullende maatregelen te nemen, tenzij de GGD dat adviseert of de

¹ Basisonderwijs, speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs, voortgezet speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs.

veiligheidsregio dat oplegt. Er zijn afspraken gemaakt over de rol van de school in geval van besmettingen.

- De besluiten van het kabinet en de algemene RIVM-richtlijnen zijn leidend en daar kan niet van worden afgeweken.
- Op hoofdlijnen geldt op dit moment:
 - Scholen in het funderend onderwijs zijn volledig open.
 - Leerlingen in het funderend onderwijs hoeven onderling geen 1,5 meter afstand te houden. Op het vavo geldt dat jongeren onderling wel afstand moeten houden.
 - In het (speciaal) basisonderwijs hoeven leerlingen geen 1,5 meter afstand te houden van leraren en ander onderwijspersoneel.
 - Op middelbare scholen, het voortgezet speciaal onderwijs (vso) en vavo geldt dat leerlingen wel 1,5 meter afstand moeten houden van het personeel.
 - Volwassenen in het funderend onderwijs moeten onderling ook de afstand van 1,5 meter bewaren.

Belang naleving protocollen

- In de protocollen van AOb, AVS, CNV Onderwijs, FvOv, PO-Raad en VO-raad wordt ingegaan op praktische aspecten rondom veiligheid en hygiëne.
- Voor een veilige openstelling van scholen is het van groot belang dat scholen (po, vo, so en vso) de protocollen naleven en handhaven en men elkaar erop kan aanspreken als dat niet gebeurt.
- Deze protocollen worden voortdurend aangepast aan de landelijke maatregelen.
- De richtlijnen van het RIVM en de daarop gebaseerde, door de sociale partners opgestelde, protocollen berusten op de zorgplicht die voortkomt uit de (sector-)wetgeving en de ARBO-wetgeving. Op basis van die wetten heeft het schoolbestuur als bevoegd gezag van een school verplichtingen, waaronder het inventariseren van risico's. In de [Arbocatalogus voor het voortgezet onderwijs](#) is een corona-norm opgenomen, gebaseerd op de protocollen. Wat in Arbocatalogi is opgenomen heeft de status van een beleidsregel onder de Arbeidsomstandighedenwet en het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Welke activiteiten kunnen wel/niet op school plaatsvinden

- Het uitgangspunt van OCW en de inspectie is dat leerlingen die naar school kunnen gaan, op school het onderwijs volgen. Het onderwijs is daarbij georganiseerd met inachtneming van de geldende richtlijnen van het RIVM. Op school kunnen leerlingen sociale contacten met hun leraren en medeleerlingen aangaan en onderhouden. Voor het leerproces en voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen is dit van belang.
- Bepaalde onderwijsactiviteiten, zoals maatschappelijke en beroeps oriënterende stages, lob-activiteiten en leerwerkplekken vinden (deels) buiten het schoolgebouw plaats en vallen ook volledig onder de wettelijke criteria voor onderwijstijd in het voortgezet onderwijs. Datzelfde geldt voor de regionale samenwerking met het beroepsonderwijs. Ook voor 'hybride' vormen van onderwijs (pro, vmbo, vso), die deels op school en deels in een bedrijf of instelling worden gevolgd, geldt dat deze voor een (vaak substantieel) deel buiten de school worden (en dus mógen worden) gevolgd. Deze onderdelen van het onderwijsprogramma kunnen worden georganiseerd en gevolgd, uiteraard met inachtneming van de geldende RIVM-voorschriften voor de desbetreffende locatie.
- Scholen zorgen ervoor dat op school alleen onderwijs, (onderwijsondersteunende) zorg en opvang van kinderen plaatsvindt. Activiteiten zoals teamvergaderingen, studiedagen, vieringen of ouderavonden vinden op afstand plaats, dus niet op school.

Hygiëne

- Al het onderwijspersoneel, leerlingen (voor basisschoolleerlingen geldt een specifieke situatie, die hierna wordt toegelicht) en andere aanwezigen in of bij de school moeten volledig klachtenvrij zijn en anders thuisblijven. In sommige situaties blijven zij ook thuis bij klachten van huisgenoten, zie ook de tekst onder het kopje 'Quarantaine'.
- Voor leerlingen van de basisschool geldt dat zij bij een neusverkoudheid gewoon naar school mogen. Ook in het geval van chronische verkoudheidsklachten, astma of hooikoorts kan een leerling naar school.

- Zie voor de precieze hygiënevoorschriften de protocollen van de sectorraden.

Ventilatie en luchten

- Overdracht van het covid-19 virus vindt vooral plaats via bijvoorbeeld hoesten en niezen, waarbij grote druppels worden verspreid. In algemene zin kan ventileren en luchten helpen om luchtweginfecties te beperken. Het is echter onbekend in welke mate ventilatie helpt om de verspreiding van covid-19 daadwerkelijk tegen te gaan. Het RIVM adviseert in ieder geval de bestaande regelgeving en richtlijnen op het gebied van ventilatie en luchten te volgen. Dat geldt ook voor scholen. Bovendien leren leerlingen het beste in een prettige omgeving met gezonde lucht.
- Ventileren vindt plaats door ramen op een kier te zetten, door het openzetten van roosters of door mechanische ventilatiesystemen. Het wijd openzetten van ramen en deuren zorgt voor een snelle verversing van de binnenlucht; dit is luchten. Luchten wordt aangeraden als er verder niemand aanwezig is in de ruimte, bijvoorbeeld na de les of tijdens de pauze.
- Scholen dienen - voor zover dat nog niet gedaan is - hun ventilatiesysteem te controleren op de daarvoor geldende eisen. Meer informatie hierover staat op weeropschool.nl/ventilatie.
- Wanneer uit de controle van het ventilatiesysteem blijkt dat dit niet voldoet, kan de school contact opnemen met de lokale GGD. De GGD kan adviseren over maatregelen. De gemeente kan ook ondersteunen.
- De GGD'en zullen scholen niet adviseren om te sluiten wegens ventilatieproblemen.
- Op 1 oktober 2020 heeft het Landelijk Coördinatieteam Ventilatie op Scholen (LCVS) zijn [rapportage](#) uitgebracht met een 'foto' van de staat van schoolgebouwen in Nederland. Uit deze foto blijkt dat een deel van de schoolgebouwen niet voldoet aan de normen uit het Bouwbesluit en aanvullende richtlijnen. Hierom is het nodig dat scholen maatregelen op de korte en langere termijn nemen, zoals minister Slob aangeeft in zijn [reactie](#) op de rapportage.
- Scholen kunnen direct starten met het nemen van maatregelen om acute problemen op te lossen:
 - Het RIVM adviseert om de bestaande regelgeving en richtlijnen op het gebied van ventilatie en luchten te volgen, namelijk het Bouwbesluit en Arbowetgeving.
 - Daarnaast [adviseert](#) het RIVM om regelmatig te luchten als er geen mensen in de ruimte aanwezig zijn en sterke luchtstromen van persoon naar persoon te voorkomen. Het is wenselijk dat de ventilatievoorzieningen in schoolgebouwen zo goed mogelijk worden benut.
 - Op lesopafstand.nl/ventilatie zijn handreikingen en een informatieblad beschikbaar, zodat maatregelen op de korte termijn kunnen worden genomen om de ventilatie op scholen te verbeteren of op orde te houden.
 - Het schoolbestuur informeert onderwijspersoneel en ouders over de staat van de ventilatie in de gebouwen. Dit betekent dat de school ofwel meldt dat de gebouwen voldoen aan de eisen, ofwel welk plan er ligt om ervoor te zorgen dat de gebouwen voldoen aan de eisen. De sectorraden hebben hiertoe voorbeeldbrieven beschikbaar gesteld.
- [Het kabinet stelt in totaal € 360 miljoen beschikbaar](#) voor scholen en gemeenten om de ventilatie van schoolgebouwen te verbeteren, in de vorm van cofinanciering, met een rijksbijdrage van 30%:
 - Een eerste € 100 miljoen wordt per 1 januari beschikbaar gesteld via de Specifieke Uitkering Ventilatie in Scholen (SUVIS). Scholen kunnen via de gemeenten een aanvraag indienen. Ventilatieprojecten die vanaf 1 oktober 2020 gestart zijn kunnen (met terugwerkende kracht) in aanmerking komen voor subsidie.
 - Met de SUVIS-regeling wordt beoogd de schoolgebouwen die nu niet voldoen, zo snel als mogelijk te laten voldoen aan de geldende wet- en regelgeving, zoals die in het Bouwbesluit en de Arboregelgeving zijn vastgelegd.
 - De regeling wordt op 30 november gepubliceerd in de Staatscourant. Na publicatie is op de website van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) praktische informatie te vinden voor het indienen van een aanvraag. Op lesopafstand.nl/ventilatie is dan ook een Q&A-document beschikbaar.
 - De subsidie zal worden gericht op noodzakelijke en energiezuinige ventilatiemaatregelen en de daarmee samenhangende maatregelen zoals een kooldioxidemeter per onderwijsruimte, een energieregistratie- en bewakingsstelsel

met rapportagefunctie en maatregelen gericht op het voldoen aan de eisen voor isolatie en binnenklimaat.

- Gemeenten en schoolbesturen worden geadviseerd met elkaar in gesprek te gaan, zoals over welke ventilatiemaatregelen aan het schoolgebouw noodzakelijk zijn en eventuele afspraken te maken over het cofinancieringsgedeelte van 70%.
- Naast de € 100 miljoen die op korte termijn vrijkomt reserveert het kabinet € 260 miljoen om gerichte investeringen mogelijk te maken voor ventilatie. Meer informatie hierover volgt na afronding van het Interdepartementaal Beleidsonderzoek Onderwijshuisvesting (IBO) in 2021.

Bewegingsonderwijs

Gymlessen mogen binnen en buiten gegeven worden. De basisregel van 1,5 meter afstand tussen personeel en leerlingen moet worden gehandhaafd. Kleedkamers en douches in externe sportaccommodaties mogen gebruikt worden voor bewegingsonderwijs in het funderend onderwijs. Voor meer informatie zie de protocollen van de KVLO (pagina 17).

Wettelijke verplichting om mondneusmaskers te gebruiken in het voortgezet (speciaal) onderwijs

- Tot 1 december 2020 geldt voor situaties buiten de klas in het schoolgebouw voor voortgezet (speciaal) onderwijs het dringende advies om een mondneusmasker te dragen. Na inwerkingtreding van de Tijdelijke wet maatregelen covid-19 wordt dit omgezet in een verplichting. Dit geeft scholen, leerlingen en ouders helderheid dat er geen discussie mogelijk is over de plicht tot het dragen van een mondneusmasker in deze situaties.
- Vanaf 1 december 2020 is het in het voortgezet onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs **verplicht** om niet-chirurgische mondneusmaskers te dragen voor aanwezigen binnen het schoolgebouw.
- Dit geldt niet:
 - voor (klassikale) lessituaties wanneer leerlingen een vaste zit- of staanplaats hebben; dan hoeven onderwijspersoneel en leerlingen geen mondneusmasker te dragen. Docenten hoeven geen mondneusmaskers te dragen als ze door de klas lopen; wel moeten zij steeds 1,5 meter afstand houden ten opzichte van leerlingen.
 - als het dragen van een mondneusmasker een belemmering vormt de deelname aan dan wel verzorging van een onderwijsactiviteit. Hierbij kan het gaan om activiteiten als lichamelijk opvoeding, toneel en dans of bepaalde vormen van beroepsgerichte en praktijkvakken.
 - Voor onderwijspersoneel, indien deze een vaste zit- of staanplaats innemen.
- Dit betekent dat wanneer aanwezigen binnen de school voortbewegen, zij een mondneusmasker dragen. Het mondneusmasker kan af, wanneer aanwezigen een vaste zit- of staanplaats hebben binnen de school.
- De verplichting geldt niet voor personen die vanwege een beperking of een ziekte geen mondneusmasker kunnen dragen, opzetten of daarvan ernstig ontreugd kunnen raken. Het personeelslid of de leerling die zich beroept op een van de uitzonderingen zal de beperking of ziekte desgevraagd op enigerlei wijze aannemelijk moeten maken.

Wat moet de school regelen bij ingang van de covid-19 wet voor mondneusmaskers?

- Het schoolbestuur als bevoegd gezag kan het personeel, leerlingen en ouders informeren over de plicht tot het dragen van een mondneusmasker.
- De school moet zich houden aan de uitzonderingen van de wettelijke verplichting. Een school mag dus in die gevallen niet zelf leerlingen of personeel verplichten tot het dragen van een mondneusmasker.
- De school heeft een zorgplicht om voorzieningen te treffen dat aanwezigen in de school zich aan de Coronaregels kunnen houden. Onder het kopje '*Verzuim en leerplicht*' (p. 12) wordt ingegaan op de mogelijke consequenties van het niet dragen van een mondneusmasker waar dat wel verplicht is.

Bij klachten/besmettingen

Quarantaine

- In de volgende situaties blijft eenieder thuis:
 - Bij klachten die passen bij corona.² Voor basisschoolleerlingen geldt een specifieke situatie, zie ook de tekst onder het kopje 'Hygiëne';
 - Als je positief getest bent op corona;
 - Als een huisgenoot naast milde corona klachten ook koorts (vanaf 38 graden Celsius) of last van benauwdheid heeft;
 - Als iemand in je huishouden positief is getest op corona;
 - Als je nauw contact hebt gehad met een besmette patiënt (minimaal 15 minuten binnen 1,5 meter).
- Iedereen met reisplannen naar het buitenland wordt geadviseerd om eerst het reisadvies voor dat land te controleren op www.nederlandwereldwijd.nl. Het is afgeraden om te reizen naar 'oranje landen' en voor 'rode landen' geldt een negatief reisadvies.
- Ouders/verzorgers, docenten en onderwijspersoneel moeten tot 10 dagen na een verblijf in een oranje of rood land thuisblijven en mogen niet op school of op het schoolplein komen. De quarantaine geldt ook voor leerlingen van boven de 12 jaar. Kinderen tot en met 12 jaar mogen wel naar school, kinderopvang en aan sportactiviteiten deelnemen. Vanzelfsprekend geldt dit niet als zij gezondheidsklachten hebben.

Testbeleid

- Iedereen met klachten die passen bij corona wordt geadviseerd om zich te laten testen.
- Leerlingen t/m groep 2 van de basisschool hoeven in principe niet getest te worden bij verkoudheids- of benauwdheidsklachten of koorts.
- Leerlingen in groep 3 t/m 8 hoeven niet getest te worden als ze slechts verkoudheidsklachten hebben, maar bij koorts of benauwdheid wordt dringend geadviseerd om zich te laten testen.
- Als een kind erg ziek is, dan kunnen ouders/verzorgers contact opnemen met de huisarts. Die kan besluiten het kind toch te testen.
- Vanaf 1 december 2020 kunnen ook mensen zonder klachten zich laten testen als ze in contact zijn geweest met iemand met corona.

Tijdelijke prioriteit voor onderwijspersoneel bij coronatesten

- Onderwijspersoneel in het funderend onderwijs kan zich met voorrang laten testen. De voorrangprocedure is bedoeld om lesuitval zoveel mogelijk te voorkomen. De schoolleider bepaalt wie er voor de voorrangprocedure in aanmerking komt. Om de voorrangprocedure te laten werken, mogen alleen medewerkers met voorrang getest worden die ook echt nodig zijn voor de continuïteit van het primaire proces.
- De sectorraden hebben de procedure gedeeld met besturen in het primair en voortgezet onderwijs. Besturen die geen lid zijn van de raden (zowel po/s(b)o als v(s)o) kunnen met de sectorraden contact opnemen. Besturen van particuliere scholen voor primair en voortgezet onderwijs kunnen terecht bij NRTO en besturen in het (voortgezet) speciaal onderwijs ook bij LECSO.

Wat te doen bij besmettingen/wat doet GGD

- Scholen bereiden zich voor op mogelijke uitbraken. Voor het geval dat GGD of Veiligheidsregio besluit dat een school tijdelijk (gedeeltelijk) moet sluiten, is het goed dat scholen van tevoren voor ogen hebben wat in een dergelijk geval nodig is. Daarbij vormen de protocollen en bijbehorende checklists een leidraad. De opgedane ervaringen kunnen helpen om de aanpak eventueel te verbeteren. Aandachtspunten daarbij zijn het geven van afstandsonderwijs, de noodopvang voor kwetsbare leerlingen, het afnemen van examens binnen de geldende regelgeving en evt. externe locaties voor onderwijs.
- Op het moment dat er zich individuele besmettingen voordoen op scholen, kan de GGD adviseren aanvullende maatregelen te nemen. Intensief contact en afstemming tussen school en GGD is daarbij van belang.

² Verkoudheidsklachten (neusverkoudheid, loopneus, niezen, keelpijn), hoesten, plotseling verlies van reuk en/of smaak (zonder neusverstopping), benauwdheidsklachten, verhoging of koorts.

- De veiligheidsregio heeft de bevoegdheid om in te grijpen, lokaal of regionaal. Dat kan in individuele situaties, maar zeker ook als de situatie in een regio verslechtert. De veiligheidsregio kan dan aanvullende maatregelen nemen.
- Al naar gelang het beeld landelijk wijzigt, wijzigt het landelijke beleid. Daarbij is het advies van het OMT een leidraad voor het kabinetsbeleid.
- Scholen, GGD en veiligheidsregio zullen steeds naar bevind van zaken moeten handelen. Infectieziekten gedragen zich niet volgens keurig te voorspellen regels, en situaties verschillen altijd van elkaar – en de aanpak dus ook. Daarom kan er ook niet een klip en klaar stroomschema van alle mogelijke situaties en beslissingen worden gegeven. Het zal altijd maatwerk zijn. Het heeft dan ook weinig zin om situaties en maatregelen op verschillende scholen met elkaar te vergelijken.
- Maatregelen die op basisscholen en scholen voor speciaal (basis)onderwijs worden genomen hebben meestal ook gevolgen voor de buitenschoolse opvang. Het basisonderwijs en speciaal onderwijs en de kinderopvang trekken daarom zoveel mogelijk gezamenlijk op en maatregelen bij de één worden direct in overleg met de ander opgepakt en gecommuniceerd.
- Er is een nationaal testbeleid voor covid-19. Daarom is bepaald dat de schoolleider één of meer bevestigde besmettingen met covid-19 meldt bij de GGD als zij daarover nog niet door de GGD zijn benaderd. Bij twijfel kan altijd contact opgenomen worden met de GGD.
- In de protocollen is opgenomen dat de school zorgt voor goede communicatie richting ouders/verzorgers en personeel. Informeer hen welke maatregelen worden genomen, waarom en hoe lang de maatregel naar verwachting duurt.
- In het geval van een besmetting doet de GGD bron- en contactonderzoek en zal indien nodig samen met de school kijken naar mogelijk aanvullende maatregelen, afhankelijk van de omstandigheden. De GGD doet dit op een zoveel mogelijk uniforme manier met een helder afwegingskader. Dat afwegingskader is te vinden op de site van het RIVM. Daadwerkelijke acties of adviezen van de GGD kunnen desalniettemin per situatie verschillen, afhankelijk van de omstandigheden van het geval.
- Naast de RIVM-richtlijnen zijn op grond van aanwijzingen van de minister van VWS noodverordeningen in alle veiligheidsregio's van kracht. Wanneer er op lokaal of regionaal niveau sprake is van een oplopend aantal besmettingen, heeft de veiligheidsregio de bevoegdheid om nadere maatregelen te treffen en in het uiterste geval scholen te sluiten.
- Een veiligheidsregio kan zelf het gebied aanwijzen waarvoor aanvullende maatregelen gelden, waarbij de maatregel altijd zo klein en proportioneel als mogelijk wordt. De GGD heeft een adviserende rol bij dit soort besluiten, en het bron- en contactonderzoek is de pijler onder de aanpak. De veiligheidsregio gaat altijd in overleg met scholen, en in ernstiger situaties met de schoolbesturen over eventuele extra maatregelen. In verschillende regio's bestaan hier al vaste overlegstructuren voor.
- Bij relatief minder ernstige situaties kan advies gegeven worden, bijvoorbeeld dat leerlingen gespreid pauze houden en niet van het schoolterrein afgaan. Bij wat ernstiger situaties zal de veiligheidsregio dergelijke maatregelen opleggen. Als een uitbraak heel ernstig is, kan de veiligheidsregio ook verplichten dat scholen tijdelijk minder leerlingen tegelijk ontvangen of zelfs sluiten en overgaan op afstandsonderwijs.

Wanneer schoolsluiting

- De GGD kan een school adviseren vanwege medische of preventieve redenen in het uiterste geval een school tijdelijk gedeeltelijk of geheel te sluiten. Het schoolbestuur heeft in dat geval de bevoegdheid dat besluit te nemen. Wanneer dit aan de orde is, informeert de GGD de veiligheidsregio. De veiligheidsregio kan op advies van de GGD sluiting verplichten. De veiligheidsregio overlegt bij het nemen van maatregelen altijd met de school, en als het om ernstiger situaties gaat ook met het schoolbestuur.
- Bij sluiting van een school(vestiging) neemt het schoolbestuur contact op met de gemeente (leerplichtambtenaar) en de inspectie via het hiervoor ingerichte [meldpunt](#).
- Het schoolbestuur besluit alleen tot sluiting van een school als de GGD het adviseert, de veiligheidsregio dit oplegt, of door organisatorische redenen, bijvoorbeeld als een te groot deel van het personeel ziek is of door verdenking van besmetting niet kan werken.

- Bij sluiting van een school wordt bezien wat de gevolgen zijn voor de buitenschoolse opvangorganisaties die met de betreffende scholen samenwerken en worden werkbare afspraken gemaakt. In afstemming worden passende maatregelen genomen, met als specifiek aandachtspunt de noodopvang voor kwetsbare leerlingen. Scholen treden in overleg met de buitenschoolse opvangorganisaties waar zij mee samenwerken, zodat er afspraken gemaakt kunnen worden.
- Scholen melden tijdelijke schoolsluitingen via het meldpunt dat is ingericht bij de Inspectie van het Onderwijs binnen het [Internet Schooldossier](#). Daarbij wordt ook gevraagd hoe de continuïteit van het onderwijs wordt gewaarborgd. Een school meldt het ook als ze weer open gaan.

Andere maatregelen door de school

- Een school kan op eigen initiatief aanvullende maatregelen invoeren. Hiervoor geldt een aantal voorwaarden. De school moet de noodzaak, proportionaliteit en subsidiariteit ervan kunnen onderbouwen. De plicht moet dan worden vastgesteld in het leerlingenstatuut en in de arbeidsvoorwaarden. Daarbij moet in elk geval de medezeggenschap betrokken worden. Het schoolbestuur moet ook rekening houden met de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van de plicht. Indien dat nodig is voor de aanvullende maatregelen, trekken de school en de kinderopvang zoveel mogelijk gezamenlijk op. Bij het handhaven van een aanvullende verplichting zal de school zorgvuldig de proportionaliteit in acht moet nemen: het belang van de leerplicht weegt immers ook zwaar. Het is daarom belangrijk dat de school hier een goed gesprek over voert met leerlingen, ouders en personeel.

III. Continuïteit en kwaliteit onderwijs

Algemeen

Afstandsonderwijs

- Het uitgangspunt is dat onderwijs zoveel mogelijk plaatsvindt op school. De negatieve effecten van een (gedeeltelijke) sluiting van een school zijn groot. Het OMT heeft het belang van fysiek onderwijs voor kinderen ook onderstreept in zijn advies van 18 september 2020.
- Tegelijkertijd zijn er scholen die tijdelijk overgaan op (gedeeltelijk) afstandsonderwijs. Voor het primair onderwijs, inclusief het (v)so en het sbo, geldt dat afstandsonderwijs nadrukkelijk alleen gezien wordt als een noodmaatregel, omdat scholen niet aan het onmogelijke kunnen worden gehouden.
- Voor het voortgezet onderwijs is het mogelijk om onder voorwaarden – die hierna worden beschreven – een deel van het onderwijsprogramma met afstandsonderwijs in te vullen. Dit is nadrukkelijk bedoeld als aanvulling op het fysieke onderwijs.
- Hierbij moet worden benadrukt dat het gaat om een tijdelijk alternatief. Het overgrote deel van het onderwijsprogramma moet op een fysieke schoollocatie worden verzorgd en gevolgd. De inspectie verwacht dat het schoolbestuur als bevoegd gezag zich steeds kan verantwoorden over de invulling van onderwijstijd. Het schoolbestuur en/of de school moeten inzichtelijk kunnen maken en kunnen verantwoorden welke onderdelen van het onderwijsprogramma (mede) via afstandsonderwijs worden/zijn verzorgd.
- Voor het *primair onderwijs, inclusief het (v)so en het sbo*, geldt dat het onderwijs op school moet plaatsvinden. Alleen onderwijs dat op school in aanwezigheid van de bevoegde leerkracht wordt verzorgd, telt in het primair onderwijs als onderwijstijd. Afstandsonderwijs voor leerlingen die niet naar school kunnen komen, is en blijft een tijdelijk alternatief.
- In verband met de verplichting zorg te dragen voor een ononderbroken ontwikkelingsproces (artikel 2, tweede lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs en equivalenten WPO en WEC) moet het schoolbestuur als bevoegd gezag een alternatief bieden (zoals afstandsonderwijs) als het niet mogelijk en toegestaan is om onderwijs fysiek op school te verzorgen.

- In het voortgezet onderwijs is fysiek onderwijs ook het uitgangspunt, maar is het op grond van bestaande wet- en regelgeving voor onderwijstijd mogelijk om onder bepaalde voorwaarden een deel van de onderwijstijd met afstandsonderwijs in te vullen.³
- Indien vanwege organisatorische redenen een school tijdelijk of voor bepaalde groepen geen fysiek onderwijs kan organiseren (bijvoorbeeld doordat leraren in quarantaine zijn of omdat in het vso en s(b)o het leerlingenvervoer onvoldoende kan doorgaan), zorgt de school ervoor dat het onderwijs zo goed mogelijk doorgang kan vinden. In deze gevallen kan voor het primair onderwijs de escalatieladder gehanteerd worden die is opgesteld in het kader van het lerarentekort.⁴
- Afstandsonderwijs dat wordt ingezet als tijdelijk alternatief moet zowel in het po als vo voldoen aan de volgende criteria:
 1. Het afstandsonderwijs wordt gepland en uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van het schoolbestuur als bevoegd gezag van de school waar de leerling staat ingeschreven;
 2. Het afstandsonderwijs wordt uitgevoerd en verzorgd door of onder verantwoordelijkheid van een voor het desbetreffende vak bevoegde docent, die tijdens het afstandsonderwijs kan interveniëren in het leerproces van de leerling, hem of haar kan helpen in dat leerproces en kan toezien op het niet-verzuimen van het afstandsonderwijs;
 3. De medezeggenschapsraad moet ermee hebben ingestemd dat een deel van de regulier verzorgde onderwijstijd met afstandsonderwijs wordt ingevuld. Het schoolbestuur als bevoegd gezag moet inzichtelijk kunnen maken en kunnen verantwoorden welke onderdelen van het onderwijsprogramma (mede) via afstandsonderwijs worden/zijn verzorgd.⁵

Als afstandsonderwijs aan deze criteria voldoet, telt het in het voortgezet onderwijs in beginsel op dezelfde manier mee voor het bepalen of er is voldaan aan de wettelijke urennormen als bij een reguliere les. Anders dan in het voortgezet onderwijs kan afstandsonderwijs in het primair onderwijs in een normale situatie in beginsel niet gezien worden als wettelijke onderwijstijd. In het primair onderwijs wordt afstandsonderwijs door de wetgever nadrukkelijk alleen gezien als een tijdelijk alternatief en een noodmaatregel. Scholen kunnen en zullen niet aan het onmogelijke worden gehouden. In een situatie dat afstandsonderwijs in het primair onderwijs door overmacht de enige mogelijke manier is om onderwijs te geven, dan behoeft die onderwijstijd niet te worden ingehaald indien het aangeboden afstandsonderwijs voldoet aan bovenstaande criteria. Het is immers zaak om dan een zo goed mogelijk alternatief te bieden voor fysiek onderwijs op school. De criteria die voor het voortgezet onderwijs regulier de mogelijkheid bieden voor afstandsonderwijs, kunnen in het primair onderwijs als houvast dienen in zo'n noodsituatie.

- Wanneer een leerling op medische indicatie vanwege risico op coronabesmetting niet fysiek naar school kan komen, en de school biedt als alternatief een afstandsonderwijsprogramma, wordt de leerling geacht dat programma daadwerkelijk te volgen.⁶
- Scholen worden daarnaast opgeroepen om zoveel mogelijk met ouders/verzorgers en leerlingen te overleggen over de mogelijkheden om leerlingen die in thuisquarantaine zitten afstandsonderwijs te geven.
- Scholen worden gevraagd bij het organiseren van het afstandsonderwijs een beeld te hebben van de thuissituatie van de leerling. Voor sommige kinderen is de thuissituatie onvoldoende stimulerend, en is het van belang extra te letten op periodiek contact met de leerling en ouders en de leeromstandigheden en faciliteiten thuis expliciet te bespreken.
- De keuze om een deel van het onderwijsprogramma te verzorgen door afstandsonderwijs is nadrukkelijk de professionele keuze van de school; het kan dan ook niet door individuele ouders/verzorgers worden afgedwongen. Het spreekt voor zich dat scholen niet aan het onmogelijke worden gehouden.

³ Lees hier de toelichting op de wet- en regelgeving op het gebied van onderwijstijd in het voortgezet onderwijs.

⁴ Handreiking lerarentekort primair onderwijs (<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2018/11/08/handreiking-lerarentekort-primair-onderwijs-po>).

⁵ De Inspectie verwacht dat het schoolbestuur als bevoegd gezag zich steeds kan verantwoorden over de invulling van de onderwijstijd. Aan leerlingen en ouders/verzorgers, de medezeggenschapsraad en de Inspectie moet het bevoegd gezag desgevraagd kunnen uitleggen dat zij met de gemaakte keuzes zoveel mogelijk in het belang van leerlingen (en leraren) heeft gehandeld.

⁶ Wanneer een deel van het programma onder deze omstandigheden wordt ingevuld met afstandsonderwijs, wordt de verplichting tot 'geregeld schoolbezoek' uit de Leerplichtwet 1969 geïnterpreteerd als een verplichting tot het volgen van het programma zoals dat door de school wordt verzorgd.

Onderwijstijd

- Door het coronavirus hebben scholen aan leerlingen in schooljaar 2019-2020 geen volledig programma kunnen aanbieden dat aan de daarvoor geldende urennorm voldoet. Met het oog op optimale ontwikkeling van leerlingen zouden eventueel opgelopen achterstanden zoveel mogelijk ingehaald moeten worden. Het is echter niet verplicht de uitgevallen uren of dagen dit schooljaar in te halen. Scholen hoeven in het schooljaar 2020-2021 geen onderwijstijd te compenseren voor de in het schooljaar 2019-2020 uitgevallen uren of dagen. Dit mag uiteraard wel, als dit mogelijk en in het belang van de leerling is.
- Het uitgangspunt is om te kijken naar de effecten van uitval voor de leerling: leerlingen moeten voldoende (onderwijs-)tijd krijgen om zich de lesstof eigen te maken. Hoeveel tijd dat is, kan verschillen per leerling. De Inspectie zal daarom niet handhavend optreden bij een tekort aan gerealiseerde onderwijstijd over het schooljaar 2019-2020. Aangezien de beschikbare capaciteit hierbij randvoorwaardelijk is, kan het gevolg zijn dat leerlingen over hun gehele schoolloopbaan minder onderwijstijd krijgen dan aanvankelijk beoogd, en dat er daarom keuzes gemaakt moeten worden in het lesaanbod. Zolang voldaan wordt aan de landelijk vastgestelde leerdoelen (kerndoelen, eindtermen), kunnen leraren, in overleg met collega's en schoolleiding, dergelijke keuzes zelf maken.
- Bij het toezicht in het schooljaar 2020-2021 op onderwijstijd zal de Inspectie nadrukkelijk rekening houden met het feit dat leerlingen in verschillende mate achterstanden hebben vanwege de coronamaatregelen. Om deze redenen kan het nodig zijn dat voor de ene leerling of groep leerlingen meer onderwijstijd wordt geprogrammeerd dan volgt uit de wettelijke urennormen, terwijl voor de andere leerling of groep leerlingen juist minder uren kunnen worden geprogrammeerd dan die norm. Dergelijk maatwerk is op grond van de wet- en regelgeving mogelijk.
- De leerling dient in het geval van maatwerk het aangeboden programma te volgen om aan de leerplicht te voldoen. De verantwoording over maatwerk is daarom het uitgangspunt in het toezicht op onderwijstijd. De medezeggenschapsraad dient hierbij betrokken te worden en de school dient ouders/verzorgers en leerlingen hier tijdig over te informeren.

Organisatorische uitdagingen

- Het kabinet stelt 210 miljoen euro beschikbaar waarmee scholen en mbo-instellingen extra hulp binnen en buiten de klas kunnen inschakelen in deze coronatijd. Voor het primair onderwijs gaat het om een bedrag van 102 miljoen euro en voor het voortgezet onderwijs gaat het om een bedrag van 56 miljoen euro. Scholen kunnen in een regionaal samenwerkingsverband met andere scholen een subsidieaanvraag indienen. Met dit geld kunnen scholen extra bevoegd personeel inzetten, ondersteuners laten meehelpen en meer gastlessen mogelijk maken, bijvoorbeeld op het gebied van sport, techniek en cultuur.
- Uiteraard geldt ook voor deze medewerkers dat zij een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) moeten overleggen aan hun werkgever.
- Het ministerie van OCW publiceert binnenkort een regeling op basis waarvan scholen een subsidieaanvraag kunnen indienen. Op het moment dat deze regeling is gepubliceerd informeren wij u daarover. In deze regeling wordt vermeld hoe een aanvraag eruit moet zien en aan welke eisen een regionaal samenwerkingsverband van scholen moet voldoen om een subsidieaanvraag in te kunnen dienen. Scholen zullen de middelen in de eerste maanden van 2021 ontvangen.
- Een personeelslid dat 28 weken of meer zwanger is moet 1,5 meter afstand tot alle anderen houden, dus ook leerlingen op de basisschool. Dit leidt er in de meeste situaties in de praktijk toe dat dit personeelslid vanaf het derde trimester ander werk moet doen waarbij wel afstand gehouden kan worden. Meer informatie over zwangerschap, werk en covid-19 is te vinden op: lci.rivm.nl/zwangerschap-werk-en-covid-19
- Dit zal leiden tot een extra vervangingsvraag in het basisonderwijs, omdat een leerkracht zodoende 6 tot 8 weken minder voor de klas kan staan. Wellicht dat het binnen de bestaande formatie kan worden opgevangen, maar de extra vervangingsvraag met bijbehorende extra kosten zijn een feit. Deze extra vervangingsvraag kan onderdeel zijn van de subsidieaanvraag in het kader van de regeling 'extra hulp voor de klas'.

Verzuim en leerplicht

- Ongeoorloofd verzuim moet op de reguliere manier worden gemeld voor leer- en kwalificatieplichtige jongeren. Verzuimmeldingen worden gebaseerd op het al dan niet deelnemen aan het verplichte onderwijsprogramma. Indien het verplichte onderwijsprogramma (deels) bestaat uit online of afstandsonderwijs, en een leerling doet daar niet aan mee, moeten scholen het ongeoorloofd verzuim bij het online- of afstandsonderwijs ook melden.
- Na een verzuimmelding door de school kan volledig en regulier gehandhaafd worden door leerplicht. De leerplichtambtenaar werkt volgens de methodische aanpak schoolverzuim. Dit betekent dat hij een onderzoek instelt en aan de hand daarvan bepaalt welke route wordt ingezet.
- Bij een sluiting van een school, zorgt de school ervoor dat het onderwijs zo goed mogelijk doorgang kan vinden. Als dit in het voortgezet onderwijs plaatsvindt door online onderwijs aan te bieden dat deel uitmaakt van het reguliere onderwijsprogramma of een voor een leerling georganiseerd onderwijsprogramma, en de leerling dit programma niet volgt, is de school eerst aan zet om een melding van ongeoorloofd verzuim te doen vanaf 16 uur in 4 weken bij leerplicht.
- De school hoeft **geen** verzuimmelding te doen bij de leerplichtambtenaar voor leerlingen die na een vakantie, vanwege het dringende advies voor thuisquarantaine, niet naar school kunnen. De volksgezondheid is hierbij doorslaggevend.
- Indien een leerling niet aanwezig is op school, ongeacht of dit te maken heeft met het niet willen dragen van een **mondneusmasker**, gelden de regels zoals deze ook in de normale situatie gelden:
 - De school zal eerst het gesprek aangaan met de leerling en de ouder/verzorger over het verzuim. Dit kan leiden tot een verzuimmelding.
 - De school is in ieder geval verplicht om vanaf 16 uur in vier weken een melding van ongeoorloofd verzuim te doen via het verzuimregister bij de leerplichtambtenaar.
 - De leerplichtambtenaar werkt dan volgens de Methodische Aanpak Schoolverzuim en zal een onderzoek instellen.
 - In dit geval ligt de keuze om niet op school te komen bij de leerling.
- Als een leerling wel op school verschijnt, maar geen mondneusmasker wil dragen (en dan niet vanwege medische redenen), dan is het op dat moment aan de school om eerst te bepalen wat er gaat gebeuren.
- De school stelt zelf maatregelen op en gaat zelf over de sancties. Hierbij zorgt de school voor instemming met de (G)MR bij wijziging van het gezondheid- en veiligheidsbeleid.
- De school kan ervoor kiezen om de volgende stappen te volgen:
 - In overleg te treden met leerling en ouder
 - Een waarschuwing te geven aan de leerling
 - De leerling te schorsen
 - Indien de leerling na schorsing, alsnog weigert tot het dragen van een mondkapje, volgt er een gesprek met de leerplichtambtenaar
 - De casus wordt overgedragen naar de leerplichtambtenaar

Specifieke situaties

De eindtoets in het primair onderwijs (bao en s(b)o)

- De inzet van het ministerie van OCW is dat de eindtoets in groep 8 van het bao, sbo en so in 2020-2021 doorgaat. Dit betekent dat voor leerlingen die de overstap maken naar het voortgezet (speciaal) onderwijs (v(s)o) een objectief tweede gegeven bij het schooladvies beschikbaar is.
- Met het oog op schooljaar 2020 – 2021 en de invloed van mogelijke ervaringen van het coronavirus op het onderwijs bereiden het ministerie van OCW, de eindtoetsaanbieders en de Expertgroep Toetsen PO zich gezamenlijk voor op verschillende scenario's rondom de afname van de eindtoets. Hierover worden besturen en scholen op een later moment geïnformeerd.

Van primair onderwijs naar voortgezet onderwijs

- Er is veel aandacht voor het in kaart brengen en zo nodig inhalen van opgelopen achterstanden bij leerlingen in het funderend onderwijs. In een [brief](#) aan de Tweede Kamer van 8 oktober 2020 is uiteengezet welke maatregelen worden genomen om de continuïteit van het onderwijs te waarborgen, en scholen te helpen en ondersteunen waar dit kan.
- Deze inzet is onder andere belangrijk om er voor te zorgen dat kwetsbare leerlingen, bijvoorbeeld achterstandsleerlingen en leerlingen die van thuis uit minder steun krijgen, de ruimte krijgen hun ontwikkeling te laten zien. Monitoring van de ontwikkeling, extra begeleiding en een ruimhartig doorstroombeleid staan bij de ondersteuning van leerlingen met achterstanden centraal. Scholen bepalen zelf op welke wijze zij invulling geven aan het monitoren van de leerontwikkeling van de leerlingen.
- Leerlingen in de brugklas:
 - Door de uitbraak van het coronavirus is de landelijke eindtoets in het po en so in het schooljaar 2019-2020 niet doorgegaan.
 - Door het ontbreken van het toetsadvies als tweede onafhankelijk gegeven naast het schooladvies, waren er geen heroverwegingen (indien een toetsadvies hoger is dan het initiële schooladvies) en daarmee ook geen bijstellingen. Omdat de schooladviezen niet bijgesteld konden worden, is een deel van de leerlingen mogelijk niet op het voor hen passende niveau in het v(s)o gestart. Vo-scholen monitoren dit schooljaar specifiek of deze groep brugklassers op het voor hen passende niveau onderwijs krijgen, en als blijkt dat dit niet het geval is, gericht actie ondernemen. Scholen zullen desgevraagd aan de inspectie, als onderdeel van het regulier toezicht, moeten kunnen toelichten hoe dit is georganiseerd.
 - Bij monitoring van de ontwikkeling en begeleiding van leerlingen kunnen objectieve en gestandaardiseerde instrumenten worden gehanteerd, zoals het leerlingvolgsysteem (LVS). Scholen zijn hierover door OCW en de VO-raad nader geïnformeerd.
- Leerlingen in groep 8:
 - Uiterlijk 1 maart geven basisscholen een schooladvies voor leerlingen bij de overstap naar het vo. Bij het schooladvies wordt in veel gevallen in ieder geval gedeeltelijk gebaseerd op de resultaten van leerlingen op de volgtoetsen in de voorgaande jaren.
 - De resultaten op deze volgtoetsen zullen mogelijk geen recht doen aan de capaciteiten van de leerling, in verband met mogelijk opgelopen leerachterstanden en het afstandsonderwijs.
 - De advisering zal dit jaar dan extra aandacht vragen van po-scholen. Omdat eventuele leerachterstanden bij het maken van de eindtoets in 2021 mogelijk nog niet zijn ingelopen, kan het lonen leerlingen extra het voordeel van de twijfel te geven bij hun schooladvies.

Eindexamen in het voortgezet onderwijs (inclusief vavo en staatsexamen)

- Scholen en examenleerlingen staan dit jaar voor een grote opgave bij de voorbereiding op het eindexamen. Scholen hebben op dit moment enerzijds te maken met achterstanden die vorig schooljaar zijn opgelopen en anderzijds met ziekte en afwezigheid van leraren en leerlingen.
- Hoewel de inzet is dat het gehele eindexamen en staatsexamens dit jaar doorgaan, roepen de huidige omstandigheden begrijpelijkerwijs vragen en zorgen op de haalbaarheid hiervan.
- Daarom wordt de ontwikkeling van de situatie nauwlettend gevolgd, zowel landelijk als regionaal. Dit gebeurt mede op basis van de informatie die de inspectie (en andere sectororganisaties) hierover ophaalt bij scholen.
- Al deze informatie wordt door het ministerie van OCW gebruikt om samen met de examenketen (College voor Toetsen en Examens, Stichting Cito en DUO) en de inspectie mogelijkheden in kaart te brengen om de continuïteit van het (staats-)eindexamen zoveel mogelijk te kunnen borgen. In december volgt een besluit over mogelijke maatregelen ten aanzien van de eindexamens. Scholen en de Tweede Kamer zullen hierover voor de kerstvakantie geïnformeerd worden. Over het cspe is nu al een besluit genomen, zie hieronder.
- Een aantal maatregelen die zijn genomen ten aanzien van het examen in 2020 werken nog door in de komende jaren. Dit geldt onder andere voor het niet toepassen van de 5,5 regel voor leerlingen die in het schooljaar 2019-2020 vakken hebben afgesloten waarvoor normaal

gesproken ook een centraal examen wordt afgenomen. Informatie hierover is te vinden in het Besluit eindexamens voortgezet onderwijs 2020 en de bijbehorende toelichting.⁷

Centraal schriftelijk en praktisch examen (CSPE) wordt schoolexamen

- Het beroepsgerichte profielvak wordt in schooljaar 2020-2021 afgesloten met een schoolexamen. Hierdoor hebben de scholen meer ruimte om de profielvakken en de beroepsgerichte keuzevakken op een voor hen passende en goede wijze af te ronden, en leerlingen optimaal voor te bereiden op hun vervolgopleiding.
- Alle eindtermen van het examenprogramma van het profielvak moeten onderdeel zijn van het schoolexamen. Bij de examinering dient rekening te worden gehouden met de richtlijnen van het RIVM.
- Het kan nodig zijn om het PTA aan te passen om ervoor te zorgen dat alle eindtermen onderdeel zijn van het schoolexamen. Dit geldt specifiek voor scholen die normaal gesproken het beroepsgerichte profielvak afsluiten met een cspe en geen schoolexamen afnemen. Zie onderstaande paragraaf over aanpassingen van het PTA voor meer informatie hierover.
- Het materiaal van het cspe wordt beschikbaar gesteld zodat scholen ervoor kunnen kiezen om van (delen van) het cspe gebruik te maken. Het gebruik van dit materiaal wordt aanbevolen, maar is niet verplicht. Als een school ervoor kiest om gebruik te maken van dit materiaal zullen zij zich daarbij aan de door het CvTE gestelde voorwaarden moeten voldoen. Het gaat daarbij onder meer om voorwaarden om de geheimhouding te kunnen borgen. Het CvTE zal scholen hierover in december informeren.
- Meer details over deze maatregel zijn te vinden in de [handreiking](#).

Aanpassen Programma van toetsing en afsluiting (PTA)

- Na vaststelling van het PTA voor 1 oktober is het in beginsel niet mogelijk om het PTA te wijzigen. Er kunnen dit jaar echter onvoorziene omstandigheden zijn waardoor een wijziging toch noodzakelijk is. Ook kan er sprake zijn van een kennelijke onjuistheid in het PTA. Dit geldt voor alle vakken, maar in dit geval specifiek voor het beroepsgerichte profielvak.
- Een school die hiermee geconfronteerd wordt wendt zich met een verzoek tot wijziging van het PTA tot het bestuur van de school.
- Voor het vaststellen van het gewijzigde PTA dient de reguliere procedure, inclusief instemming van de MR, voor het vaststellen van het PTA opnieuw te worden doorlopen.
- Leerlingen, ouders en de inspectie dienen altijd per ommegaande over een wijziging van het PTA actief geïnformeerd te worden. De inspectie wordt door de school geïnformeerd door een mailbericht te zenden aan examenloket@duo.nl. Daarbij moet het volgende worden doorgegeven: welk PTA het betreft (klas, jaar, schoolsoort), reden van wijziging, wat de wijziging is, dat de MR heeft ingestemd en dat het niet in het nadeel van de leerlingen is. Het gewijzigde PTA wordt vervolgens in het Internetschooldossier geüpload.

Verruiming afname- en aanlevertermijnen

- De termijn voor het aanleveren van de schoolexamencijfers is verlengd.
- De uiterlijke aanleverdatum komt daarmee dichterbij de start van het eerste tijdvak te liggen. Deze ruimte kan bijvoorbeeld worden ingezet om herkansingen in te plannen of om achterstanden in de examinering bij individuele leerlingen in te lopen.
- In de septembermededeling van het CvTE zijn de precieze data opgenomen. Het volledige schoolexamen voor alle vakken dient wel afgerond te zijn en de cijfers moeten aan leerlingen worden gecommuniceerd voor aanvang van het eerste tijdvak (bij de examens op een vast tijdstip i.c. havo/vwo/vmbo-gl/tl) of voor aanvang van het centraal examen in het betreffende vak (flexibel digitale examens vmbo-bb en -kb en de cspe's), maar dat mag dus korter van tevoren dan normaliter het geval is.
- De afnametermijn voor de digitale flexibele examens in vmbo-bb en -kb en de cspe's is verlengd, tot uiterlijk 23 juli 2021. We adviseren scholen binnen de kaders van hun jaarplanning de bestaande ruimte in de afnametermijnen voor de cspe's en de digitale flexibele

⁷ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2020-27075.html>

examens maximaal te benutten. Meer informatie over de afnametermijnen is opgenomen in de septembermededeling.

Praktijkgericht onderwijs in het vmbo, pro en vso

- De crisismaatregelen van het afgelopen jaar hebben het praktijkleren en -toetsen belemmerd. Ondanks dat er forse inspanningen zijn geleverd om het onderwijs zo goed en zo veel mogelijk op afstand door te laten doorgaan, zijn praktijkonderdelen door veel scholen uitgesteld en theoretische onderdelen naar voren gehaald. Veel stages zijn afgebroken of niet gestart.⁸
- Het is belangrijk als scholen om alert te zijn op het wegwerken van achterstanden in het praktijkgerichte onderwijs in *het vmbo, het pro en het vso*. Dit onderwijs heeft grotendeels stil gelegen. De monitor van de VO-raad en SPV zal meer inzicht geven in de opgelopen onderwijsachterstanden en of aanvullende maatregelen nodig zijn. De scholen worden aangeraden om zo veel mogelijk gebruik te maken van de mogelijkheid om de bovenbouwperiode naar eigen inzicht in te richten, zodat eventuele achterstanden in de praktijkvakken ingelopen kunnen worden. De verlenging van de afnametermijnen van het cspe en de flexibele examens in vmbo-bb en -kb biedt vmbo-scholen hierbij meer mogelijkheden.
- Als gevolg van de coronacrisis zal het in een groot aantal sectoren komend jaar lastiger zijn op de gebruikelijke wijze invulling te geven aan het leren in de praktijk. In praktijkgerichte lessen in het funderend onderwijs is het voor leerlingen niet altijd mogelijk om op 1,5 meter afstand te blijven van volwassenen. Dit geldt zowel bij lessituaties als bij stages. Bij een dergelijke vorm van onderwijs moeten leerlingen en onderwijspersoneel zo veel als mogelijk 1,5 meter afstand houden. Het is echter niet verplicht.⁹ Dit is een toegestane afwijking van de landelijke maatregelen. Indien het waarborgen van de 1,5 meter afstand niet mogelijk blijkt, worden bepaalde onderdelen waar mogelijk op een andere manier georganiseerd. Bij de vakken waar dit van toepassing is, treden het betrokken personeel en de schoolleiding met elkaar in overleg.
- Voor *vmbo-mbo trajecten* is de desbetreffende locatie waarop het onderwijs wordt gegeven leidend. Dit geldt ook voor doorlopende leerroutes vmbo-mbo die scholen sinds 1 augustus kunnen inrichten.¹⁰ Dit houdt in dat leerlingen die vmbo- mbo trajecten volgen op een vo locatie zich moeten houden aan de regels die gelden op deze locatie. Op momenten dat jongeren onderwijs volgen op een mbo locatie of in een (leer)bedrijf worden zij geacht aan de richtlijnen te voldoen die op die locatie gelden. Voor het mbo geldt bijvoorbeeld de 1,5 meter afstand tot elkaar voor alle leerlingen, studenten en onderwijspersoneel, ongeacht leeftijd. Voor de praktijklessen kan de mbo-school ervoor kiezen om de brancheprotocollen te volgen. Op combilocaties waar vo-leerlingen en mbo-studenten samenkomen, bijvoorbeeld op sommige AOC's is het aan het schoolbestuur als bevoegd gezag om afhankelijk van de situatie, rekening houdend met de richtlijnen van het RIVM, te bepalen welke maatregelen voor de aanwezige leerlingen en studenten moeten gelden.
- Voorts geldt dit schooljaar dat vmbo-leerlingen die vanaf studiejaar 2021-2022 willen starten met een mbo-opleiding, zich weer uiterlijk op 1 april 2021 moeten aanmelden voor die opleiding. Dit om recht op toelating te hebben tot die opleiding.¹¹

Stages in praktijkonderwijs, voortgezet speciaal onderwijs en vmbo

- Als gevolg van de coronacrisis is het voor het praktijkonderwijs, voortgezet speciaal onderwijs en vmbo lastig om op de gebruikelijke wijze invulling te geven aan (beroeps oriënterende) stages in een aantal sectoren en regio's in het studiejaar 2020-2021.
- De stage is verplicht onderdeel voor de leerwerktrajecten in het vmbo en vso. Andere stages in het kader van de opleiding voor het vmbo, vso en praktijkonderwijs zijn niet verplicht.
- In het kader van het 'Actieplan stages en leerbanen' zet Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs en Bedrijfsleven (hierna SBB) zich volop in voor het beschikbaar houden van

⁸ Stichting Platforms VMBO (SPV) onderzoekt samen met de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) of de leerlingen in een leerwerktraject (vmbo-bb/lwt) of een entreeopleiding in het vmbo voldoende (erkende) leerwerkbedrijven hebben. Mogelijk zijn aanvullende maatregelen nodig voor deze specifieke groepen leerlingen.

⁹ Voor de praktijklessen in het mbo (binnen de school en in de beroepspraktijkvorming wordt aangesloten bij de regels die gelden voor het werkveld en die zijn vastgelegd in de brancheprotocollen: <https://www.mijncoronaprotocol.nl>

¹⁰ De nadere vormgeving van deze doorlopende leerroutes wordt niet voorgeschreven maar is aan de partijen in de regio. Dit betekent dat regionale partners er bijvoorbeeld voor kunnen kiezen om de volledige (mbo-)opleiding te verzorgen op een vmbo-locatie. In dat geval gelden de regels van de vo-locatie. In het geval dat het onderwijs (deels) op het mbo of in een (leer)bedrijf gevolgd wordt, worden zij op die momenten geacht aan de richtlijnen te voldoen die op die locatie gelden.

¹¹ Dit was eenmalig verplaatst naar mei, 1 mei 2020 (voor studiejaar 2019-2020), vanwege de coronamaatregelen.

voldoende kwalitatieve stageplaatsen. Mocht er sprake zijn van knelpunten, dan kan SBB de scholen ondersteunen bij het zoeken naar een goede oplossing. SBB-adviseurs zijn beschikbaar om met de school op zoek te gaan naar stagefaciliteiten. Ook kunnen zij fysiek op bezoek bij aspirant leerbedrijven gaan bij een eerste erkenning of bij kritieke situaties zoals klachten en calamiteiten, met inachtneming van de maatregelen ter bestrijding van het coronavirus.

- De school blijft eindverantwoordelijk voor het behalen van de gestelde leerdoelen.

Oplossingen voor knelpunten bij (beroeps oriënterende en verplichte) stages

- Door de coronacrisis is dit jaar een aantal knelpunten ontstaan met betrekking tot het voorbereiden van de leerling op de arbeidsmarkt of vervolgopleiding:
 1. *Geen stageplek kunnen vinden:*
 - Wanneer er geen stageplek beschikbaar is en er eerder in de opleiding al een (beroeps oriënterende) stage gevolgd is, dan is de eerste optie dat het onderwijsteam beoordeelt of de leerdoelen zijn behaald zonder dat alle daarvoor bestemde uren zijn gemaakt en er een positief oordeel kan worden gegeven.
 - Ten tweede kan een school, al dan niet op verzoek van een leerling, een bedrijf aandragen voor erkenning bij SBB. Ook bedrijven in aanverwante sectoren of andere sectoren waar een deel van de vaardigheden kunnen worden geleerd, kunnen voor erkenning in aanmerking komen en door scholen worden aangedragen.¹²
 - Ten derde kan de school een melding van een tekort doen bij SBB: een adviseur van SBB gaat dan samen met de school aan de slag om een stageplek te vinden. Vanaf eind november 2020 is er een [meldpunt stagetekort](#) bij SBB.
 - Ten vierde worden scholen aangemoedigd om in samenwerking met andere scholen in de regio creatieve oplossingen te vinden voor stagetekorten zoals het spreiden van stages over het studiejaar, het geven van praktijkopdrachten bij bijbanen van leerlingen of het plaatsen van twee leerlingen op één stageplek (zie [handreiking beroepspraktijkvorming van MBO en SBB](#)). Vanuit SBB wordt een handleiding gemaakt voor bedrijven voor het begeleiden op afstand, zodat er voor leerbedrijven voldoende handvatten zijn voor het begeleiden op afstand bij het aanbieden van een stageplaats. De adviseur praktijkleren van SBB kan het leerbedrijf daarbij extra ondersteunen.
 - Een vijfde optie is dat scholen en leerlingen ter overbrugging kiezen om te verbreden in plaats van te verdiepen. Dit kunnen praktijkgerichte opdrachten of stages zijn in waarbij de leerling andere vaardigheden op doet die gerelateerd zijn aan de sector van zijn/of haar keuze.
 - Een zesde optie is dat de instelling praktijkonderwijs op de locatie van een werkgever laat plaatsvinden, zonder dat sprake is van een erkenning door SBB.¹³ De overweging om hier in uitzonderlijke gevallen gebruik van te maken is dat tijdens het leren bij een werkgever andere vaardigheden worden aangeleerd dan binnen een schoolse setting. De school beoordeelt of de betreffende locatie geschikt is voor de uitvoering van het praktijkonderwijs en legt daar verantwoordelijkheid over af.
 - Een zevende alternatief is het behalen van leerdoelen via praktijkopdrachten in begeleidde onderwijstijd, bijvoorbeeld in een gesimuleerde omgeving of via praktijkopdrachten in de school. Deze oplossing moet als last resort en bij wijze van uitzondering worden toegepast en zal niet kunnen gelden voor die opleidingen waarvoor er wettelijke beroepsgerichte activiteiten verplicht zijn, zoals leerwerktrajecten in het vmbo.
 - Als geen van de bovenstaande opties realistische mogelijkheden biedt, dan zal met de leerling worden besproken of deze naar een andere richting wil overstappen waar wel meer stageperspectieven zijn. Informatie over de perspectieven op stages en werk zijn beschikbaar voor studenten op [KiesMBO.nl](#). Perspectieven op stages in coronatijd zijn ook beschikbaar op [sbbhelpt.nl](#).
 2. *De leerling vindt de stage te risicovol onder de huidige omstandigheden:*

¹² SBB maakt ter inspiratie een overzicht van goede voorbeelden van combinaties van sectoren waar (een deel van) de bpv kan worden gelopen die niet direct voor de hand liggen.

¹³ De erkenning kan versnelt worden aangevraagd of erkenningen door SBB kunnen achterwege blijven bij dit praktijkonderwijs.

- Als de leerling de stage tijdelijk niet wil volgen, omdat dit naar zijn/haar opvatting tot een te risicovolle situatie leidt, meldt hij/zij dit bij de school en het leerbedrijf om samen naar een oplossing te zoeken. Als dat niet lukt, kan de leerling of de school een melding doen bij SBB. Een adviseur van SBB kijkt dan samen met de school of een vervangende reeds erkende stageplek in de buurt beschikbaar is.
- Als ook dat echt onmogelijk is, wordt van de school verwacht dat deze zorgt dat de leerling alsnog zoveel mogelijk leerdoelen op een andere manier kan behalen, zodat de vertraging zoveel mogelijk wordt beperkt. Het kan echter zo zijn dat vervangende activiteiten naar het oordeel van de school niet voldoende zijn om aan de diploma-eisen te voldoen en een deel van de stage later toch moet worden ingehaald. Dit kan leiden tot een langere opleidingsduur. De school moet dit goed onderbouwen richting de leerling.

Vavo

- Het vavo valt wat betreft locaties onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van het mbo en daarmee gelden de mbo-coronamaatregelen. Wat betreft deelname aan het fysieke onderwijs is het aan de vavo-instellingen om te bepalen aan welke groepen of studenten het beste prioriteit gegeven kan worden. Hiervoor gelden dan ook de afspraken met betrekking openstelling zoals die gelden voor het mbo, zie ook het [servicedocument 4.0 mbo](#).
- Wat betreft het onderwijsprogramma en de examinering volgt het vavo de vo-bepalingen.

IV. Relevante informatie

Het ministerie van OCW tracht actuele informatie zoveel mogelijk beschikbaar te stellen op rijksoverheid.nl en te verspreiden via andere kanalen.

Algemeen

- Informatie voor ouders/verzorgers, leerlingen, scholen en kinderopvangorganisaties over het [coronavirus en onderwijs](#)
- Informatie over [onderwijs op afstand en weer op school](#)

Primair onderwijs

- [Protocol](#) voor primair onderwijs
- Informatie over [PO op afstand](#) en weer op school in het primair onderwijs
- Overzicht informatie [corona en de PO-Raad](#)
- [Arbocatalogus](#) voor het primair onderwijs
- [Protocol](#) voor bewegingsonderwijs

Voortgezet onderwijs

- [Protocol](#) voor voortgezet onderwijs
- Informatie over [VO op afstand](#) en weer op school in het voortgezet onderwijs
- Overzicht laatste nieuws over [corona van de VO-raad](#)
- [Arbocatalogus](#) voor het voortgezet onderwijs
- [Protocol](#) voor bewegingsonderwijs in het voortgezet onderwijs

Praktijkonderwijs en vmbo

- [Servicedocument](#) voor het volledige opening praktijkonderwijs en vmbo
- Overzicht Informatie [corona en Stichting Platforms VMBO \(SPV\)](#)

Middelbaar beroepsonderwijs (MBO)

- Het [servicedocument](#) van de mbo-sector
- Het [diplomabesluit MBO](#)

(voortgezet) speciaal onderwijs

- Protocol voor [speciaal onderwijs](#)

- Protocol voor [voortgezet speciaal onderwijs](#)
- [Protocol](#) voor bewegingsonderwijs in het speciaal onderwijs
- [Protocol](#) voor bewegingsonderwijs in het voortgezet speciaal onderwijs

Inspectie van het Onderwijs

- De site van de [Inspectie van het Onderwijs](#)
- Informatie over [corona en de Inspectie](#)
- Meldpunt schoolsluiting vanwege corona binnen het [Internet Schooldossier](#)

Overig

- Informatie over het [handhavend optreden](#) door de leerplichtambtenaar
- Aanvullende vragen over arbeidsrechtelijke zaken van [AOB](#) en [CNV](#)
- Adviesdocument RIVM over [ventilatie](#) en [beschikbare informatie](#) over ventilatie
- [Reisadvies per land](#)